

POTENȚIALUL EDUCAȚIONAL AL ORELOR DE LITERATURĂ ROMÂNĂ PRIVIND FORMAREA ADOLESCENTELOR PENTRU MATERNITATE

Nadejda OVCERENCO, Elena PAREA

Universitatea Slavonă din Republica Moldova

În articol este abordată problematica educației pentru maternitate. Consecințele fenomenului devalorizării prestigiului maternității asupra conștiinței și comportamentului adolescentelor impun obiectivul educației pentru maternitate cu mult timp înainte ca acestea să devină mame, anticipând fenomenul nonmaternității.

Se face o analiză a potențialului educațional al orelor de literatură română privind formarea adolescentelor pentru maternitate. Sunt propuse modalități de valorificare a acestui potențial, sugestii privind obținerea eficienței în realizarea rolului matern.

Lucrarea conține un șir de argumente în favoarea includerii cursului *Educație pentru familie* în planul-cadru al instituțiilor de învățământ cu statut obligatoriu.

Cuvinte-cheie: dragoste maternă, datorie maternă, educație pentru maternitate, modelul pedagogic formativ.

EDUCATIONAL POTENTIAL AT ROMANIAN LITERATURE LESSONS WITH REGARD TO THE TEENAGERS MOTHERHOOD

The title of the article is the education for maternity. The necessity of studying this problem is determined by the prestige lowering of maternity.

The major objective of the research is to point out all the school possibilities to educate the personality of a future mother. Another objective is to elaborate some methodological suggestions in education for maternity. From the assumption results that education for maternity should anticipate physical development of teenagers.

The recommendations represent an efficient model of education of the teenagers for maternity.

Today the quality of realization of the maternity obligations is not at the level as it should be.

Keywords: maternity love, maternity obligations, educations for maternity, formative pedagogical model.

Necesitatea formării adolescentelor pentru maternitate e determinată de criza familiei contemporane. Constatăm cu regret faptul că, în zilele noastre, copilul a încetat a mai fi valoare supremă a mariajului, mai ales în familiile cu așa-zisele „capitaluri negative” în sens de neavute material și spiritual. Acest fapt îl confirmă datele statistice ale situației demografice în Republica Moldova. Suntem cu toții martorii unui regres alarmant înregistrat la capitolul „natalitate” și a unui „progres” la cel al „mortalității”. Analizând starea de lucruri privind problema demografică și cea a educației tinerilor pentru parentalitate, constatăm o impunătoare devalorizare a prestigiului maternității. Această devalorizare este legată de un șir de factori la nivel micro- și macrosocial. În prezent predomină tipul de familie cu un singur copil. Se atestă o creștere a numărului de tineri orientați spre nonparentalitate, fiind ghidați de diferite idei consumiste, egocentriste: plăcerile iubirii ca fenomen al existenței „abstracte”; bunăstarea materială; decizia de credință.

Totodată, se evidențiază indici, tendințe ca:

- ✓ creșterea numărului nou-născuților abandonati de părinți;
- ✓ creșterea numărului copiilor străzii ca rezultat al exodului părinților lor;
- ✓ sporirea numărului de copii nedorți și condamnați ca urmare a lipsei pleningului familial și al relațiilor conjugale precoce premaritale;
- ✓ majorarea numărului de pruncucideri și avorturi;
- ✓ sporirea numărului de femei contaminate de promasculinism, al persoanelor care nu consideră copilul drept valoare supremă umană;
- ✓ tendința spre alternativele cuplului marital: concubinaj, uniuni libere, mariaj discontinuu, geism.

Consecințele fenomenelor enunțate asupra conștiinței și comportamentului tinerilor ne impun obiectivul educației pentru maternitate cu mult timp înainte ca acestea să devină mame, anticipând fenomenul nonmaternității. Sistemul statal educațional, în ceea ce privește rolul ființei umane în societate, orientează tinerii cu precădere spre formarea profesională. Îar ceea ce ține de formarea viitorului familist, părinte se realizează la moment după principiul restant. Din această cauză, paternitatea pentru tinerii contemporani nu reprezintă o

valoare supremă. De aceea, astăzi este atât de stringentă reîntoarcerea cursului *Educație pentru familie* în planul-cadru al instituțiilor de învățământ.

Actualmente, formarea personalității viitoarei mame în instituțiile de învățământ este determinată și de consecințele crizei responsabilității umane. Ecoul acestei crize s-a făcut simțit și în comportamentul femeii-mame, în atitudinea acesteia față de calitatea realizării datoriei materne. Efectele crizei responsabilității materne ușor pot fi înregistrate și în viziunea viitoarelor mame, care la moment au statut de adolescentă.

În elaborarea modelului pedagogic de formare a adolescentelor pentru maternitate s-a ținut cont de faptul că potențialele mame posedă divers nivel de pregătire pentru maternitatea de perspectivă. Acest nivel caracterizează gradul de conștientizare și înțelegere a importanței și necesității respectării valorii sociale și personale a maternității, de însușire a noțiunilor etico-morale care caracterizează atitudinea față de datoria maternă. Gradul educației respective reflectă și atitudinea viitoarei mame față de angajamentele familiale și motivația includerii acesteia în activitatea casnico-menajeră și de îngrijire a fraților /copiilor mici.

Activitatea didactică curriculară și cea extrașcolară, axată pe formarea pentru maternitate, se poate realiza în baza unui conținut special elaborat în dependență de nivelul inițial de pregătire pentru maternitate. Conținutul select se impune a fi orientat spre:

- familiarizarea viitoarelor mame cu sistemul de cunoștințe și formarea reprezentărilor despre maternitatea de perspectivă, drepturile și obligațiile materne, descoperirea și conceptualizarea valorii sociale și personale a maternității;
- formarea calităților morale pentru îndeplinirea datoriei materne;
- dezvoltarea abilităților necesare pentru maternitatea de perspectivă;
- antrenarea viitoarelor mame în activități, obligații sociale și familiale, cu tangență la formarea atitudinii responsabile față de angajamentele personale ca membru al colectivului de clasă și al familiei de origine.

Activitatea didactică în cadrul orelor de curs și al celor extracurriculare constituie un component esențial al procesului de educație pentru maternitatea de perspectivă. În scopul utilizării materiei de studiu a disciplinelor școlare sub aspectul formării atitudinii responsabile față de maternitatea de perspectivă se pot desemna capitolele și temele indicate în acest sens, evidențierea problemele etico-morale. Acest obiectiv se poate realiza și prin stimularea abilităților de evaluare și autoevaluare a fenomenului maternității, formarea atitudinii responsabile față de obligațiile de membru al familiei; prin selectarea materialului factologic concret, care ar fixa cunoștințele viitoarelor mame referitor la normele comportamentale feminine în societate și familie, drepturile și obligațiile materne, criteriile aprecierii și autoaprecierii activității și conduitei; ar fixa cele mai optime modalități de corelare interdisciplinară în activitatea didactică curriculară și extrașcolară realizată în scopul formării personalității viitoarei mame.

Materia de studiu curricular poate fi folosită pentru a dezvoltă noțiunile: maternitate, datorie maternă, responsabilitate maternă, demnitate, castitate, fidelitate, tandrețe, generozitate, sensibilitate etc.; a explica întrebările ce țin de maternitate, relațiile mamă-copil, comunicarea maternă, drepturile și obligațiile materne.

Se va ține cont de succesiunea materiei de studiu, numărul de ore rezervate fiecărei teme conform curriculumului disciplinar școlar. Se va stabili în cadrul cărei teme se va concretiza o noțiune sau alta în domeniul maternității de perspectivă. Elaborând proiectele didactice, se va porni de la faptul că însușirea noțiunilor morale este cu mult mai eficientă, dacă se pune în valoare experiența deja acumulată a viitoarelor mame, dacă se iau în considerare cunoștințele anterior căpătate.

În continuare vom analiza potențialul educațional al orelor de literatură română privind formarea adolescentelor pentru maternitate, propunând modalități de valorificare a acestui potențial.

Literatura clasică română idealizează chipul feminin matern după modelul biblic al chipului Maicii Domnului. În literatura română contemporană vom observa că modelul femeii-mame, „primă învățătoare” a copiilor și, mai general, „învățătoarea neamului omenesc” [1] se glorifică parțial. Calitățile mamei, cântate de scriitori, sunt devotamentul absolut pentru familie, simțul datoriei și vocația sacrificiului personal. Mama indulgentă și blândă, tatăl autoritar reprezintă tipurile parentale elogiuate în literatura artistică, care interpretează feminitatea și masculinitatea din perspectiva acestei reguli de distribuție a rolurilor matern și patern. În operele literare semnificația și conținutul rolului feminin este în esență principal (drept exemplu poate servi opera lui M.Preda „Moromeții”) în raport cu îngrijirile acordate copilului. Regăsim descrierea relației mamă-copil ca stabilă, fapt explicat de scriitori prin legătura care are un fundament biologic, cel al consangvinității. În definirea maternității de către autori legătura de sânge este esențială.

Este foarte important a le exersa pe adolescente în evaluarea corectă și argumentată a comportamentelor feminine ale eroinelor literare raportate la cunoașterea motivației lor interne. Spre exemplu, în cadrul studierii operei artistice „Mara” de Ioan Slavici, profesorul din timp le va cere elevelor să fixeze unitatea condițiilor externe și interne ce explică atitudinea mamei eroine *Mara* față de copilul ei și comportamentul matern. La fel vor fi provocate să răspundă la întrebarea: „Influțează condițiile, modul de viață al familiei asupra comportamentului matern, stilului relațional-comunicațional soț-soție, mamă-copil?”.

Viitoarele mame vor fi implicate în discuția privitor la schimbarea atitudinii fiicei față de mama sa, indicându-se cauzele principale ale metamorfozei atitudinale fiică-mamă. De asemenea, se pot utiliza și discuțiile pe marginea situațiilor în care se pomeni eroina: elevelor li se va solicita să se transpună în situația respectivă, să găsească ieșire din impas, să prezică comportarea eroinei și cauzele acestei conduite. De exemplu, în cadrul studierii operei „Ion” de Liviu Rebreanu viitoarelor mame li se va cere să răspundă la întrebarea: „De ce eroina Ana, soția lui Ion, care nu și-a gelozat nicicând soțul, a reacționat vulcanic la ideea unor posibile relații amoroase a soțului ei cu Florica?”. Astfel, elevele vor fi îndemnate să caracterizeze personalitatea eroinei *Ana* și să determine cauzele dorinței ei de a se autodepăși.

În așa mod, viitoarele mame se vor exersa în evaluarea motivației comportamentelor eroinelor; în depistarea legăturii dintre motivele și conținutul acțiunilor comportamentale; precizarea posibilităților reale ale eroinei artistice de a proceda în felul în care a acționat eroina în situația concretă. Aceste exerciții pot contribui la acumularea experiențelor personale de autoevaluare a conduitei.

Curriculumul la literatura română pentru clasele a X-a – a XII-a permite, în baza analizei exemplurilor concrete, caracteristicii chipurilor artistice, evaluarea calităților pozitive/negative ale eroinelor care apar în operele artistice în rol de mamă/fiică/soție; aprecierea comportamentelor feminine, a calității realizării datoriei materne. Reflectarea fenomenelor socio-psiopedagogice în operele artistice, care pun în evidență calitatea realizării datoriei materne, funcției educative materne, constituie un mijloc de eficientizare a educației pentru maternitate a adolescentelor.

Vom remarca faptul că la realizarea scopului formării atitudinii responsabile față de maternitate contribuie o serie de opere artistice, în primul rând „Baltagul” de Mihail Sadoveanu, „Alexandru Lăpușeanu” de Costache Neguzzi, „Meșterul Manole”, „Miorița” de Nicolae Labiș, „Frunze de dor” de Ion Druță, „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război” de Camil Petrescu, „Noi” de Octavian Goga, „Pasărea”, „Război” de Grigore Vieru etc.

În opera lui Camil Petrescu „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război” este pus în discuție subiectul privind rolul și locul femeii în societate, aspectul ei fizic și psihologic. În lucrarea „Mara” de Ioan Slavici este prezentă o scenă educativă care produce schimbări esențiale în inimile viitoarelor mame. Eroina *Persida* dă dovadă de autocritică și maturitate psihologică: vine și își cere scuze de la mamă-sa pentru comportament nedemn. Acest comportament din partea fiicei vorbește despre abilitatea de autoanaliză a personalității. În acest context ne putem adresa elevelor cu întrebarea: „Cum credeți, de ce autorul Ioan Slavici ne face, de nenumărate ori, să ne uităm la eroina-fiică *Persida* prin prisma viziunii mamei-eroine *Mara*?” E binevenită și o probă în scris: redarea stării sufletești a eroinei-mamă în momentul de lămurire relațională cu fiică-sa. În așa mod, elevele se vor deprinde a descoperi motivele atitudinii materne, se vor învăța să comunice chibzuit, nepărtinitor, să fie autocritice, să tindă spre autoperfecțiune.

Pot fi puse în valoare operele care contribuie la conștientizarea și înțelegerea fundamentului moral al mariajului, la cunoașterea psihologiei relațiilor intrafamiliale, a cauzelor nefericirii umane, care ar exersa viitoarele mame în aprecierea situațiilor de impas, în rezolvarea problemelor maritale, materne propuse de textul literar. În acest scop se poate utiliza tehnica SINELG. Astfel, în opera „Moromeții” de Marin Preda autorul cercetează impactul relațiilor conjugal-parentale asupra formării personalității copilului, care-și dorește ca părinții să-l iubească. Elevelor li se va propune să-și spună părerea referitor la comportamentul lui *Ilie Moromete* față de soție și copiii săi, să propună soluționarea problemei prin aplicarea modalităților eficiente. Li se va propune să răspundă la întrebările: „Care sunt condițiile pentru ca familia să funcționeze normal?”, „Care pot fi consecințele absenței dragostei materne/paterne în evoluția diadei părinte-copil?”.

În „Moara cu noroc”, autorul Ioan Slavici scoate în vileag multe probleme serioase ale mariajului, crizele vieții de familie și impactul acestora asupra maternității. O bună parte din viitoarele mame meditează asupra maternității, unele sunt îngrijorate, trăiesc sentimentul fricii maritale și cel al incapacității materne. În scopul profilaxiei acestor temeri se poate utiliza interviul cu eroinele operei literare. Acest rol ar fi bine să și-l atribuie

profesorul școlar. Viitoarelor mame li se poate încredința prelucrarea rezultatelor interviului propriu-zis, dându-le acestora forma unui articol care ar fi bine să finalizeze cu un comentariu. Articolele pot fi publicate în gazeta de perete sub denumirea „Fantezmele maternității”, în care se va descrie tabloul imaginilor relaționale mamă-copil, se va reda imaginar modelul matern acceptat de adolescente. Astfel, activitatea viitoarelor mame în rol de jurnalist/ corespondent al ziarului va stimula formarea atitudinii responsabile față de maternitatea de perspectivă.

Curriculumul la limba și literatura română nu prevede teme speciale cu scopul formării pentru maternitate, însă creează mari posibilități de a provoca interesul față de problematica maternității planificate/urgente/accidentale/premature/solitare, de a atenționa discuția asupra efectelor acestor fenomene. De exemplu, opera artistică „Ion” de Liviu Rebreanu, unde eroina *Ana* se sinucide din cauza atitudinii crude a soțului față de ea și copilul ei. Această scenă creează posibilitatea de a pune în discuție aspectul relațional bărbat/femeie, consecințele lui privind evoluția diadei mamă-copil, soț-soție. Studiarea creațiilor artistice ale autorilor Gr. Vieru „Pădure, verde, pădure”, M. Eminescu „Floare albastră”, „Luceafărul”, „Dorința”, „Seara pe deal”, „Lacul” le va consolida convingerea că atunci când iubești și ești iubit descoperi o lume a tandreții, sensibilității, mutualității adevărate. Discuții profunde se pot purta privitor la opera lui Nichita Stănescu „Leoaică tânără, iubirea”. În concepția poetului, iubirea nu mai este un lung prilej pentru durere, nici „suferința dureros de dulce” (M. Eminescu). Iubirea lui Nichita Stănescu este o leoaică tânără, agresivă, o supremă bucurie, un proces care spiritualizează o deschidere în zonele abisale ale sufletului acolo unde se nasc miturile. Opera la care s-a făcut referire reprezintă un mit erotic modern. Tema dragostei, semnificației trezește un interes deosebit și în cadrul discuțiilor iscate în urma studierii operelor lui Alexandru Vlahuță „Epraxia”. Astfel, comportamentul eroinei *Ana Racliș*, soția lui Dan, provoacă participarea activă a viitoarelor mame în cadrul dezbaterilor purtate, stimulează sinceritatea gândurilor. Pentru unele eleve sunt deja cunoscute capcanele iubirii aparente, false, altele doresc să cunoască „regulile” speranței la iubirea adevărată. De fapt, acest obiectiv se poate realiza în cadrul orelor de deriginție, unde se pot purta dezbateri privitor la teoria dragostei triumfiulare, care, după R.G. Sternberg și S. Grajek, constă din trei componente care decid cursul armonic și longevitatea căsătoriei: pasiunea sau atracția sexuală; cunoașterea celuilalt și pe sine, care influențează decizia de a iubi și a menține relația; intimitatea sau sentimentul de legătură emoțională, care alimentează și impulsionează nevoia de continuitate a relației [2]. Însă, manifestarea capacității de a iubi este pur individuală, de aceea viitoarele mame cu o deosebită plăcere se vor încadra în discuția despre dragostea adevărată/falsă, caracteristicile ei distinctive în cadrul textelor literare. Aici se cere a se discuta nu despre noțiunea propriu-zisă a dragostei, ci despre persoane capabile să iubească sau infantile.

Multe controverse provoacă opera lui Barbu Delavrancea „Sultănică”, unde se dezvăluie tragicul destin al adolescentei eroine care din cauza violului a părăsit satul. Pe marginea acestei opere se pot purta discuții referitor la rostul vieții, fericirii, împlinirii raportate la valoarea maternității.

Portretele artistice feminine ale autorilor Andrian Păunescu „Femeie ești”, Grigore Vieru „Mama”, „Femeie” vin în ajutorul profesorului școlar spre a le deprinde pe eleve să aprecieze la justa valoare așa calități ca compasiunea, sensibilitatea, gingășia, toleranța, capacitatea de a iubi, alina, consola, înțelepciunea, abilitatea de a ierta, a accepta compromisul, responsabilitatea maternă, demnitatea, castitatea etc. Este binevenită în acest scop opera lui Mihail Sadoveanu „Baltagul” (eroina Vitoria Lipan reprezintă un model demn de urmat), opera lui Ion Creangă „Amintiri din copilărie” (chipul Smarandei este un model matern clasic). Viitoarelor mame li se poate propune să contureze portretul etico-psihologic al Smarandei și să argumenteze de ce o femeie cu astfel de caracter putea proceda numai în așa mod. Caracterizând eroina, elevele se vor plasa pe sine în rolul acesteia, meditănd referitor la faptul cum ar fi procedat ele în situații analogice.

Studierea operelor literare ale lui Gala Galaction „Gloria Constantin”, „Drumul spre păcat” pot avea ieșire la problemele relațiilor bărbat – femeie, mamă – copil. Profesorul de literatură va urmări scopul de a face legătură strânsă între impresiile formate în urma celor citite și problemele cotidiene ce țin de maternitatea reală. În creația lui Alexandru Vlahuță „Mătăniei” (tragedia unei femei - pruncuigașe din cauza unui soț brutal) este reflectată problema tendințelor și nevoilor de fuziune și autonomie în relația mamă-copil. „Cum trebuie să fie o relație mamă-copil?”, „Ce se cere ca această relație să funcționeze la nivel de armonie?”, „Este obligatoriu ca mama să-și iubească copilul?”, „Care sunt efectele unui mariaj accidental legalizat în urma depistării gravidității?”. Cu siguranță, seria aceasta de întrebări și multe altele vor apărea în urma analizei creației lui Liviu Rebreanu „Ciuleandra”, care abordează subiectul mariajului accidental.

Viitoarele mame manifestă un interes deosebit privitor la subiectul dragostei materne. „Este oare dragostea maternă un sentiment durabil, profund care unește mama și copilul?”, „Care sunt condițiile pentru ca dragostea maternă să se facă prezentă?”, „Maternitatea stimulează sau nu evoluția armonioasă a femeii? Care sunt argumentele?”, „În ce măsură maternitatea respectă granițele de autonomie ale femeii-mame?”. Aceste întrebări pot fi discutate în cadrul analizei textului literar „Mara” de Ioan Slavici.

Se va observa interesul elevelor nu doar față de creația unor scriitori și poeți, dar și față de viața personală a creatorilor de opere literare, îndeosebi față de subiectele: relații erotice premaritale, iubire conjugală, fidelitate, gelozie, modalități de realizare a datoriei materne. Constatăm, cu regret, că în manualele de literatură aproape că nici nu este prezentă informația privitor la viața personală a femeilor de artă, care ar merita să devină model matern bun de a fi propus pentru publicitate. De exemplu, poate fi demnă de urmat modelul matern al scriitoarei Lidia Istrati, al actriței Ecaterina Cazimirova, atitudinea acesteia față de soțul ei, renumitul actor Constantin Constantinov.

Destul de captivant se pot realiza discuțiile purtate în baza creațiilor scriitorilor contemporani. O dispută generală în baza operelor lui Ion Druță „Horia”, „Frumos și sfânt” poate avea ca subiect problema relațiilor intrafamiliale, comunicarea maritală, stabilitatea cuplului. La fel se poate aplica tehnica SINELG. Viitoarelor mame li se va propune un text literar, totodată li se va transmite și lista întrebărilor la care elevele vor trebui să acorde atenție în timpul lecturii textului. Viitoarele mame, cu diferit nivel de pregătire pentru maternitate, vor primi întrebări diferite. Astfel, elevelor cu nivel înalt li se va solicita să dea răspuns la întrebările legate de comportamentul soțului și al soției (în ce constă diferențele și potrivirile); să demonstreze acest lucru axându-se pe atitudinile și comportamentele eroilor literari. Aceștia li se va cere să-și spună părerea referitor la întrebările: „Depinde stilul relațional comportamental de cel comunicațional? Dacă da, atunci cum se manifestă această dependență?”, „Care sunt modalitățile de comunicare sanogenă și tonică?”, „Care sunt consecințele comunicării negative privind evoluția psihosocială a mamei și a copilului?”.

Elevelor cu nivel mediu de formare pentru maternitate li se va propune să se plaseze în locul personajelor feminine literare, să se pătrundă de lumea lor lăuntrică, să demonstreze argumentat cum ar fi procedat ele în situația eroinei. Celor cu nivel scăzut li se va propune, la alegerea lor personală, să descrie comportamentul marital și matern al eroinelor și să dea răspuns la întrebarea: „Putem oare afirma cu toată certitudinea că comportamentul matern vorbește despre maturitatea psihologică a femeii-mame?”.

Rezolvarea unor astfel de situații pedagogice, în cadrul lecțiilor de literatură, creează posibilitatea de a focaliza atenția elevelor asupra tendințelor și schimbărilor în comportamentul feminin, factorilor ce amenință stabilitatea cuplului marital, posibilităților de preîntâmpinare a disfuncției diadei mamă-copil, modalităților de profilaxie a iresponsabilității materne.

Un șir de întrebări ce țin de maternitate se pot discuta în cadrul activității extrașcolare la disciplina Literatura română, unde vor fi aprofundate cunoștințele, reprezentările, calitățile morale feminine. Spre exemplu, în cadrul conferinței consacrate lui Ștefan cel Mare se poate prezenta comunicarea: „Atitudinea femeii moldovence față de instruirea fiicei în epoca domniei lui Ștefan cel Mare”. Se poate compara atitudinea femeii din acea epocă cu a celei din zilele noastre. Discuții aparte se pot purta privitor la intelectualizarea femeii contemporane, impactul emancipării asupra calității realizării datoriei materne.

Pentru verificarea rezultatelor influențelor pedagogice, consolidarea reprezentărilor corecte și conștientizarea noțiunilor-cheie ar fi binevenită utilizarea metodei lucrărilor scrise, și anume: a eseului desfășurat. Analiza produselor elevelor va evalua direcția de perspectivă a activității profesorului de limbă și literatură română. Astfel, din conținutul eseurilor se va lua cunoștință de idealurile viitoarelor mame ce se referă la mariaj și maternitate, de atitudinea față de datoria maternă de perspectivă; se va scoate în vileag faptul dacă eleva-viitoarea mamă este orientată sau nu spre o maternitate responsabilă, visează la o familie complexă cu relații conjugal-parentale sanogene, pozitive. Se va afla în ce măsură elevele apreciază feminitatea și tind să aprofundeze în caracterul lor complexul de calități necesare pentru realizarea maternității de perspectivă. La fel se va lua cunoștință dacă ele acceptă realizarea funcției materne doar în cazul când vor avea statut marital sau justifică maternitatea premaritală, solitară.

Convorbirile cu viitoarele mame, analiza opiniilor expuse în cadrul disputelor, orelor de curs și dirigenție pot provoca interesul față de fenomenul maternității, stimula elevele spre a-și lărgi de sine stătător cunoștințele și competențele în domeniul mariajului și maternității de perspectivă. Cu siguranță, o bună parte din adolescente vor începe, neapărat, să se ocupe de autodescoperire, autocunoaștere, autodesăvârșire. Pe viitor, deja

în rol de mamă, adolescentele vor apela la cunoștințele cândva achiziționate și vor valorifica sugestiile pentru obținerea eficienței în realizarea rolului matern, aducându-și aminte că *o mamă eficientă* este cea care:

- ✓ Își iubește copilul inteligent.
- ✓ Tratează copilul cu dragoste.
- ✓ Nu se lasă în voia emoțiilor puternice – construiește o relație mamă-copil armonioasă, sanogenă.
- ✓ Pune pe primul loc necesitățile copilului, respectă drepturile acestuia.
- ✓ Încearcă ascultarea activă și satisface nevoile stimei de sine, de importanță, identitate pentru a face față emoțiilor dificile ale copilului său.
- ✓ Știe drepturile și obligațiile materne (deontologicul matern); respectă legislația cu privire la maternitate.
- ✓ Manifestă responsabilitate față de datoria maternă.
- ✓ Susține eforturile copilului în rezolvarea problemelor familiale.
- ✓ Este deschisă pentru evaluarea performanței de către membrii familiei și nu manifestă o reacție de apărare împotriva criticii constructive.
- ✓ Dorește și poate face un feed-back (critică constructivă) adecvat membrilor de familie, inclusiv copilului.
- ✓ Evită un final de victorie / înfrângere. Dacă îi pare că copilul este pe calea insuccesului, depune tot efortul pentru a schimba această perspectivă.
- ✓ Nu vorbește în termeni defavorabili despre copil, dar face feed-back pozitiv tonic.
- ✓ Face deosebirea între copil și problemă. Este dură cu problema și blândă cu copilul.
- ✓ Încearcă să demonstreze în permanență atitudini personale care pentru copil ar fi un bun exemplu de urmat.
- ✓ Încearcă să mențină comunicarea liberă, deschisă, încât copilul să dorească a se apropia și discuta îngrijorările personale; evită privilegiile și favoritismul.
- ✓ Înțelege care sunt limitele de confidențialitate cu copilul și îi explica dacă informația ce a trecut limitele confidenței (a fost divulgată) trebuie discutată cu familia.
- ✓ Acceptă să spună „Eu nu știu” sau „Am comis o greșeală, iartă-mă” și cere ajutor și susținere în caz de nevoie.
- ✓ Nu încearcă să-l schimbe pe copil, să-l forțeze pentru a-și impune părerea.
- ✓ Nu încearcă să facă copilul fericit doar conform conceptului său, dar este gata să rezolve constructiv problemele copilului și conflictele familiei ca o persoană matură sub aspect psihologic.

Așadar, orele de literatură conțin un potențial enorm privind formarea pentru maternitate și pot facilita realizarea următoarelor obiective educaționale:

- 1) lărgirea orizontului viitoarelor mame referitor la fenomenul maternității de perspectivă, relațiilor comunicaționale și comportamentale materne;
- 2) observarea tendințelor moderne de transformare a relațiilor soț-soție, mamă-copil în baza analizei operelor artistice;
- 3) evaluarea unor situații de impas, aprecierea calităților personajelor literare și deducerea semnificației situației analizate;
- 4) consilierea elevelor pe problemele autoevaluării comportamentului, caracterului manifestat în familia de origine și în colectivul de elevi, raportat la modelul conduitei eroinelor literare;
- 5) acordarea unui sprijin-sfat în elaborarea proiectului de autoeducație.

Important e să dorim a porni pe drumul valorificării posibilităților educative ale procesului didactic în scopul formării personalității viitoarei mame. Dar, pentru aceasta școala modernă trebuie să-și proiecteze activitatea privind formarea atitudinii responsabile la adolescente față de maternitate, astfel ca educația viitoarelor mame să devină un obiectiv important al procesului instructiv-educativ.

Referințe:

1. Mehedinți. Altă creștere. Școala muncii. - București, 1919.
2. Mitrofan I., Mitrofan N. Elemente de psihologia cuplului. - București, 1996, p.153.

Bibliografie:

1. Lipadat N. Fiorul tainic al instinctului de mamă // Pedagogul. Revistă științifico-metodică (Chișinău), 1990, nr.10, p.39-42.
2. Овчеренко Н. Материнство – высшая духовная ценность человечества. Învățământul universitar din Moldova la 70 ani. Materialele Conferinței științifico-metodice. Vol.I. - Chișinău: UST, 2000, p.115-118.
3. Овчеренко Н. Formarea personalității viitoarei mame în contextul noilor educații. Simpoziul profesorilor. Seria „Psihologie și pedagogie”. Materialele sesiunii științifice. - Chișinău: ULIM, 2001, p.24-27.
4. Овчеренко Н. Maternitatea – școală a autocunoașterii // Acta et Commentationes. Analele UST. Vol.I. - Chișinău: Elan Poligraf, 2003, p.140-144.

Prezentat la 28.11.2012